№ 32 Należytość pocztowa opłacona ryczałtem. פּינפטער יאָהרגאַנג. פּרייז 20 גראשען „CZĘSTOCHOWER CAJTUNG".

טשענסטאָכאָווער צייטונג

אַבאָנאמענטס-פּרייז
א נומער 20 גראָשען.
אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע:
Częstochowa, Aleja 6. telefon 201.

ערשיינט יעדען פרייטאג.
רעדאקציע און אדמיניסטראציע
ערשטע אלעע 6. טעלעפאן 201.

אַנאָנסען-פּרייז:
פאר א מילימעטער שורה
פאר׳ן טעקסט 24 גראָשען נאָכ׳ן טעקסט 18 גראָשען.
אין טעקסט 60 גראָשען.
פאר׳ן אינהאלט פון די אַנאָנסען איז די רעד. נישט פעראנטווארטליך.

פרייטאג פ׳ עקב י״ט מנחם אב תרפ״ו. ליכט צינדען 7 מיט 13 Piątek, dnia 30 lipca 1926

צו אלע טשענסטאכאווער יודען!

ווידער זענען מיר געצוואונגען זיך צו ווענדען צו אייך, צו אפּעלי־רען צו אייער יודישען און מענשליכען געוויסען און אייך אויפצופאָדערן אז איהר זאָלט ערפולען אייערע פליכטען לגבי אייערע אָרימע ברידער און זייערע פאמיליעס וועמעס לאגע עס ווערט פון טאג צו טאג שרעקליכער און אונערטרעגליכער.

מיר, דער רעטונגס-קאָמיטעט ביי דער היגער יודי־שער קהלה, וואס איז געשאפען געוואָרען פון אלע שיכטען פון דער היגער יודישער בעפעלקערונג, האבען אין משך פון אונזער טעטיגקייט זיך שוין צו אייך איינינע מאל געוואנדען און אייך ערקלערט, אז יעדע מינוט דראָהט מיט פּיקוח-נפשות, און אז דאס געלד וואס מיר האבען בעקומען פון אונזערע אמעריקאנער ברידער קען נישט אויסגענוצט ווערען צו זיין צוועק ביז עס וועט פון די היגע יודען נישט געזאמעלט ווערען, וועניגסטענ׳ס אזא גלייכע סומע.

צו דעם צוועק האבען מיר אָרגאניזירט א זאמעל-אקציע וואס זאָל אדורכגעפיהרט ווערען דורכ׳ן געהן איבער די יודישע שטובען און זאמלען נדבות, צום בעדויערען האט זיך אָבער אַרויסגעוויזען אז צוליעב דער שלעכ־טער צייט, ווייל יעדער איז פערנומען מיט זיינע אייגענע דאגות קענען מיר נישט צוזאמענשטעלען די געהעריגע צאהל זאמלער, און דאריבער האט אונז די אקציע אין דער פאָרם ביז איצט נישט געבראַכט דעם רעזולטאט וועל־כען מיר האבען ערווארט.

עס איז דאריבער ביי אונז בעשלאָסען געוואָרען אדורכצופיהרען די אקציע אויף דעם אופן, אַז יעדער זאָל זיך אליין בעשטייערען און זאָל אַליין ברענגען זיין נדבה צו דעם גרויסען צוועק.

די היגע יודישע בעפעלקערונג ווערט דאריבער אויפ־געפאָדערט אַז אין משך פון דער קינפטיגער וואָך, שפּעטס־טענס ביז שבת פ׳ ראה (7.VIII) זאָל יעדער היגער יוד איינצאָהלען אין דער גמינע אזא סומע וואס ער דארף געבען לויט זיין מצב, און אפילו איבער זיין יכולת. און קיין שום יוד איז פון דעם נישט פריי, אפילו דער אָרימסטער מוז געבען אזויפיעל וויפיעל ער פערברויך א טאָג אויף פרנסה.

קיין שום טשענסטאָכאָווער יוד טאָר זיך דעם דאָ־זיגען שבת נישט זעצען צום טיש עסען, ביז ער וועט נישט האבען ערפולט זיין חוב לגבי זיינע אָרימע ברידער און שוועסטער!

דער יוד וואס וועט זיך נישט בעטייליגען אין דער אקציע וועט פערעכענט ווערען אלס א פורש מן הציבור, אלס איינעם וואס זאָגט זיך אָב פון כלל-ישראל, און וויל זיך נישט בעטייליגען אין אונזערע לײדען און פרייַדען.

פון זונטאָג ד. 1/VIII אָן וועלען איינינע קאָמיטעטס-מיטגלידער זיצען אין דער גמינע פון 12—2 מיטאג און פון 6 - 9 אָוועגד וועלכע וועלען צונעמען די געלדער געגען קוויטונגען.

מיר, וועלען פיהרען א גענויע רעגיסטראציע פון אלע געבער, און געגען די וואס וועלען זיך אויסשליסען פון דער אלגעמיינער אקציע וועלען אָנגענומען ווערען די שטרענגסטע מיטלען, און עס וועלען דערפון עצונען געוואָרען די געהעריגע קאָנסעקווענצען.

מיר זענען זיכער, אז צו דעם וועט נישט קומען, אז עס וועט זיך נישט געפונקען איינציגער יוד אין טשענסטאָכאָוו וואס זאָל זיך אבזאגען פון כלל, אין יעדער וועט מיטהעלפען אז די אקציע זאָל אדורכגעפיהרט ווע־רען מיט דעם נויטיגען ערפאָלג.

נחום אש, אבדפ״ק
די פערוואלטונג און ראט פון דער יוד. קהלה
דער רעטונגס-קאָמיטעט ביי דער יוד. קהלה.

דער רעטונגס-קאָמיטעט ביי דער יודישער גמינע

מאכט בעקאנט אלע היגע יודען, אז עס איז בעשלאָסען געוואָרען,

דאס מאָרגען שבת, פ׳ עקב איז דער פּריה וועט נישט געדאווענט ווערען: אין קיין שום מניין אָדער שטיבעל אויסער אין פאָלגענדע 9 שוהלען:

1) די אלטע שטאָדט שוהל, 2) די נייע שוהל, 3) אין שטאָדטישען בית המדרש, 4) „מחזיקי הדת" נאדרושעטשנא 50, 5) מגיד׳ס שוהל, סטראזשאצקא 11, 6) „אהל יעקב", אלעע 4, 7) פרושיצ־קי׳ס שוהל, אלעע 1, 8) שצעקאָצינער שוהל, טארגאָווא 15, 9) „רומדי תנ ך", נאדרושעטשנא 60.

אלע אַנדערע בתי תפלה וועלען זיין געשלאָסען.

די גאנצע היגע יודישע בעפעלקערונג מוז קומען שבת איז דער פריה צום דאווענען נאר אין איינע פון די דאָזיגע 9 שוהלען וואו עס וועט געפּרעדיגט ווערען בעת׳ן דאווענען וועגען דער נויטווענדיגקייט פון דער רעטונגס - אקציע וואס ווערט אדורכגעפיהרט אין אונזער שטאָדט.

כדי צו פערמיידען א געדרענג ביים דאווענען וועט אין די אלע 9 שוהלען **געדאווענט ווערען 3 מאָל:** אום 7 א זייגער, אום האלב 9 און אום 10 א זייגער פריה.

אלע טשענסטאָכאָווער יודען ווערען געבעטען אומבעדינגט זיך צו דעם צופאסען.

WYSTAWA
ROLNICZO-PRZEMYSŁOWA w CZĘSTOCHOWIE
12—31 sierpnia 1926 r.

Informacje i zapisy w Biurze Zarządu w Częstochowie, ul. Panny Marji 62, telefon 180.
——— Tamże przyjmuje się zgłoszenia mieszkań i pojedyńczych pokojów. ———

Tow. „WYSTAWY POLSKIE",
Warszawa, Wierzbowa 11.

4-ro MIESIĘCZNE WIECZOROWE
lekcje buchalterji
MIECZYSŁAWA ROZYNESA W CZĘSTOCHOWIE
rozpoczynają się w poniedziałek 9 sierpnia.
Absolwenci otrzymują po złożeniu egzaminu **dyplomy** (świadectwa) wydane przez
Profesorów Akademji Handlowej w Krakowie.
PROGRAM BUCHALTERJI kupieckiej, bankowej i przemysłowej (fabrycznej) wydaje się bezpłatnie.
Płaci się tylko za 4 miesiące w ratach miesięcznych.
Informacje i zapisy na miejscu 2 aleja 40, prawa oficyna, na parterze codziennie od godz. 1—3 p.p. i od godz. 5—8 wiecz. z wyjątkiem czwartków i piątków.
Warunki bardzo przystępne.
Ilość uczni ściśle ograniczona.

KAPELUSZE wykwintne, w wielkim wyborze, polecam w moim nowootworzonym magazynie
SALA GOLDMAN, I ALEJA № 6.
——— Tamże potrzebna uzdolniona panna. ———

Rodzinie **GERICHTER** z powodu dotkniętego ciosu śmiercią ukochanego
OJCA Ich
wyrażają najgłębsze współczucie
B. Sachsenhaus z Żoną.

צו די תנאים פון אונזער פריינד **שלמה מאיר דייטשמאַן** מיט פרל. **פעסע שקלאַרטשיק** ווינשען א הערצליכען מזל-טוב.
יעקב יאַרזאָמבעק, יוסף יורקעוויטש, יוסף פלאָצקער.

א הערצליכען מזל - טוב ווינשען מיר צו דער פערלאָבונג פון אונזער ברודער - שוואָגער **שלמה מאיר דייטשמאַן** מיט אונזער קוזינע **פעסע שקלאַרטשיק.**
וואָלף און נאדזיע דייטשמאַן.

משתתפים אנו בצערו הגדול של **משפחת גריכטער** לרגלי מות ראש משפחתם
ר׳ **נתן גריכטער** ז״ל
אחד ממשכילי הדור הישן, שהיה מסור בלבו ונפשו לעבודת התחיה ושהעמיד תלמידים הרבה.
המקום ינחם כל אלה המתאבלים עליו.
המבכים את מותו הפתאומי של האדם החביב
משה מרדכי גולדברג ומשפחתו.

אלע, וואס האבען אנטייל גענומען אין אָבגעבען דעם לעצטען כבוד אונזער טייערען פערשטאָרבענעם
נתן געריכטער ז״ל
איבערהויפט דער חברה קדישא אין קריניצא פאר׳ן מתעסק זיין זיך מיט׳ן נפטר, דעם היגען רב ר׳ נחום אש שליט״א, דעם קהלה- און חברה-קדישא-מיטגליד ר׳ יוסף שמעון קאַבלינג און דעם ה׳ יאנאָה, סקי פאר די ווארימע הספדים אויפ׳ן קבר, ה׳ מאָריץ גאָלדשטער פאר׳ן מיטהעלפען ביים אדורכפיהרען די לויה, ווי אויך די היגע געזעלשאַפטען, אינסטיטוציעס און אָרגאניזאציעס פאר׳ן צאהלרייכען אנטייל.
דריקען אויס דעם הערצליכסטען דאנק די אין טיפען טרויער פערבליבענע
פרוי, קינדער און אייניקלעך.

טיעף ערשיטערט צוליעב׳ן פריהצייטיגען טויט פון דעם זעהר געעהרטען און איבעראל געשעצטען כלל-טוער און חיין יוד וועלכער האט מיט דער גרעסטער איבערגעבענהייט געשאפען און פערוואלטעט מיט פיעל פילאנטראפּישע און קולטו־רעלע אינסטיטוציעס אין אונזער שטאָדט
ר׳ **נתן געריכטער** ז״ל
דריקען מיר אויס צוזאמען מיט אלע זיינע פיעלע פערעהרער אונזער טיעפסטען מיטגעפיהל זיין געעהרטע **פרוי** דער טע־טיגער מיטגלידערין פון אונזער פעראיין און זיין איבערגעבליבענע פאמיליע.
זיין גוטער נאָמען וועט קיינמאל נישט פערגעסען ווערען.
די פערוואלטונג פון פרויען-פעראיין „עזרה".

— מזל-טוב! — מזל-טוב!
פערלאָבט
שלמה מאיר דייטשמאַן פעסקאַ שקלאַרטשיק
טשענסטאָכאָוו, אין יולי 1926 י.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער אינטימסטען פריינד **שלמה מאיר דייטשמאַן** מיט פרל. **פעסקאַ שקלאַרטשיק** ווינשען מיר זיי דעם הארציגסטען מזל-טוב.
העלא לובלינג, הירשל יאַרזאָמבעק, רחל פרייבערג.

Z okazji zaręczyn
p. MARKUSA DAJCZMANA z p-ną POLĄ SZKLARCZYKÓWNĄ
składają najserdeczniejsze życzenia
Julek i Edek.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער שוועגערין
מאַשע וואלדפאָגעל מיט ה׳ **יעקב גילטער** אויס בויטען
ווינשען מיר א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.
רפאל דימאַנט און פרוי.

א הארציגען מזל-טוב און שיינעם צופרידענהייט ווינשען מיר אונזער שוועגערין
מאַשע וואלדפאָגעל מיט ה׳ **יעקב גילטער**
צו זייער פערלאָבונג.
אברהם גרינשפאַן און פרוי.

כ׳זוך: אלערן-יונגעל צו בערשטעט - ארבייט.
זאלצמאַן, וואַרשאווער 9

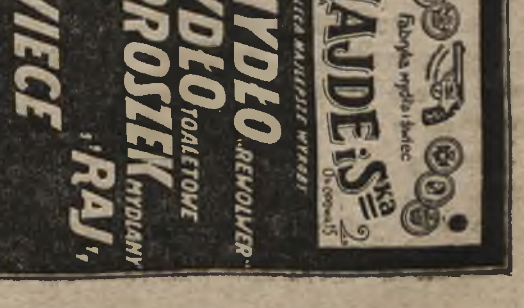

זאָל שוין זיין גענוג גערעדט.

עס איז הורקליך שוין איבערדריסיג ווידער צו רעדן וועגן דער רעטונגס-אקציע און וועגן דער פליכט וואס ליגט אויף דער היגער יודישער בעפעלקערונג זי צו אונטערשטיצן. ווארום עס איז שוין אזויפיל גערעדט און געשריבען געווארען אין דעם פרט, אז עס פעהלען פאקטיש שוין אויס ווערטער און ארגומענטן, און אויב וואָ רעדן וועגן דעם, וועלט אונז דאס ליעב געווען ווען מען זאל קענען מיטטיילן, אז די היגע יודישע בעפעלקערונג פערשטעהט איהר אויפגאבע, אז די אקציע פיהרט זיך ווי מען דארף און קומט צו איהר ציעל.

צום בעדויערן איז דאס אבער נישט אזוי, דער רעטונגס-קאמיטעט פונקציאנירט שוין א גאנצע צייט, ער האט שוין פערשידענע מיטלען און פארמען אנגעווענדט, פערשידענע אקציעס איינגעארדענט און פארט האט זיך איהם נאכנישט איינגעגעבן צו זיין דאס וואס [illegible]

[illegible] געווארען די פראגע ווי אזוי איינצואָרדנען די זאמלונגען צווישען די היגע יודען, האט דער קהלה-פרעזעס ה' גאָלדשטיין ערקלערט, אז די זאמלונג דארף פערקומען נישט דורכ'ן געהן איבער די יודישע שטובען, נאר מען דארף אויפפאָדערן די בעפעלקערונג, אז זיי זאלען אליין גוטוויליג ברענגען זייערע נדבות צו דעם צוועק.

די מעהרהייט האט איהם דאמאלס איבערשטימט, און האט בעשלאָסען, אז דאס ארומגעהן איבער דער שטאדט וועט אונז ברענגען גרעסערע סומעס, ווי ווען מען זאל זיך פערלאָזען, אז יעדער וועט ברענגען פון זיין גוטען ווילען.

איצט ווייזט זיך אבער ארויס, אז דאס ארומגעהן איבער דער שטאדט איז פערבינדען מיט אומגעהויער גרויסע שווערינקייטען, עס לאזט זיך נישט אזוי לייכט צוזאמענשטעלען אזא גרעסערע צאהל „געהער" וואס זאלען קענען שטענדיג ווערען צייט און מיה צו [illegible]

[illegible] שטעלט אז יעדער זאל נעמען אויף זיך די גרויסע אחריות פון דער שעה און זאל גוטוויליג ברענגען זיין נדבה.

דער אויפרוף צו דער יודישער בעפעלקערונג וואס איז אונטערשריבען דורכ'ן רעטונגס-קאמיטעט מיט'ן רב און די קהלה-פערשטעהער, אפעלירט צום יודישען און מענשליכען געוויסען פון די היגע יודען און פאָדערט זיי אויף צו ערפילען זייער חוב.

עס פעהלען אין דעם אויפרוף אבער אויך נישט קיין שארפע און דראָהענדע ווערטער אויפ'ן אדרעס פון די יודען וועלכע וועלען זיך אין דער אקציע נישט בעטייליגען, אז זיי וועלען פעררעכענט ווערען אלס פורשים מן הציבור, און וועלען אויסגעשלאָסען ווערען פון כלל-ישראל, וועלכער קאן בשום אופן נישט דערלאָזען אז מ'זאָלען זיך געפינען צווישען אונז אזעלכע יודען וועלכע קענען מעהר-ווייניג העלפען זייערע אומגליקליכע ברידער און [illegible]

און די היגע יודען וועלען באמת שוין מיטהעלפען אז די רעטונגס-אקציע אין אונזער שטאָדט זאל פרוכטבאר געפיהרט ווערען מיט דעם נויטיגען ערפאָלג.

י. פ.

פון דער וואָך.

— עס ווערען ווייטער פערעפענטליכט די פרטים פון דער ענטדעקטער סענסאציאָנעלער שפיאָנאזש-אפערע וועלכע האט געטראָגען א כאראקטער פון א אוקראינישער פערשווערונג געגען פוילען, און אין וועלכער עס זענען געווען פערמישט א רייהע מיליטער-לייט און ציוויל-פערזאָנען פון קראקא, לעמבערג און פשעמושל. די געהיימע ארגאניזאציע איז געשטאנען אין קאנטאקט מיט בערלין, וואוהין זי האט געליפערט די וויכטיגסטע ידיעות וועגען אלע מיליטער-ענינים אין פוילען. די אויספאָרשונג האט שוין ענטדעקט אלע זייערע געהיימע פלענער און פאטאגראפיעס, און אלץ איז איצט שוין גענוג קלאר.

— פון וויען ווערט מיטגעטיילט אז אין די דאָרטיגע פינאנץ-קרייזען בעשטעטיגט מען די ידיעה אז ענגלישע קאפיטאליסטען וועלען אויפקויפען א העלפט אקציעס פון דער באנק פאלסקי, און א ענגליש-אמעריקאנישער קאָנסאָרציום וועט זיך פערפליכטען צו געבען פוילען א הלואה פון 200 מיליאָן דאָלאר.

— אין ביאליסטאָק האט זיך אנגעהויבען דער סקאנדאליעזער פראצעס וועגען די גרויסע מיסברויכען אין דער דארטיגער אינטענדאנטור וועלכע האָבען געברענגט דער מלוכה א שאָדען פון צירקא א האלב מיליאָן זלאָטעס.

— פון ווארשא ווערט מיטגעטיילט אז אין דער נאהנטסטער צייט זאל קומען קיין פוילען דער געוועזענער ענגלישער פרעמיער און בעריהמטער פאָליטיקער לאָיד דזשאָרדזש וועלכער פאהרט קיין רומעניען און זאל אין ווארשא פערבלייבען עטליכע טעג. לויט אנדערע ידיעות איז זיין הויפט-ציעל נישט פעסקאָוו, נאר טאקי ווארשא.

— אין דער ברעסט האט זיך בעוויזען א ידיעה פון לוצק אז דאָרט זענען פלוצים פונאנדער קראנק געווארען 120 זעלנער פון איין פולק אויף אזא מין עפידעמישע קראנקהייט וועלכע מען קען פערלויפיג נישט פעסטשטעלען. עס איז נאר בעוואוסט אז די אלע זעלנער האבען אין דעם זעלבען טאג אנגעטהון נייע מונדירען, און באלד נאכ'ן אנטהון זענען זיי קראנק געווארען. עס איז דארובער פערפאָרדענט געוואָרען צו מאכען באקטעריאָלאָגישע אנאליזען איבער די מונדירען.

— אין דער פויזנער באהן-דירעקציע איז ענטדעקט געוואָרען א גרויסע אפערע וועלכע בעשטעהט אין דעם וואס געוויסע הויכע בעאמטע פון דער באהן-דירעקציע האבען אויסגעשטעלט פאלשע רעכנונגען אויף פערשידענע בוי-מאטעריאלען און אנדערע פראָדוקטען וואס זענען פאקטיש גאָרנישט געקויפט געווארען. אין דער אפערע זענען פערמישט א גרויסע צאהל פריוואטע פירמעס וועלכע האָבען אויסגעשטעלט פיקטיווע רעכנונגען.

— פון גוט אינפאָרמירטע קוועלען מעלדט מען מיט אז די טעג איז פארגעקומען א געשפרעך צווישען מארשאל פילסודסקי און דעם סאוויעטישען אמבאסאדאר אין ווארשא. אין בעת דעם געשפרעך האט מארשאל פילסודסקי ערקלערט אז פוילען האט איצט נישט קיין שום מלחמה-טענדענצען, איבערהויפט לגבי רוסלאנד מיט וועמען פוילען דארף און מוז לעבען בשלום. דער מארשאל האט אונטערשטראָכען אז בכלל וועט די רעגירונג דערהאלטען פריינדליכע בעציהונגען אויפ'ן מזרח.

— אין משך פון די לעצטע צוויי [illegible]

וואס הערט זיך אין יודישער וועלט?

— פון ירושלים ווערט געמעלדען אז דאָרט געהען ארום קלאנגען אז דער הויך-קאמיסאר לארד פלומער זאל אוועק אין דימיסיע און זיין אמט זאל פערנעמען לארד אלענבי. די סבה פון דער דימיסיע זאל זיין די מיינונגס-פערשידענהייטען צווישען לארד פלומער און די ארטיגע יודישע ארגאניזאציעס מיט וועלכע לארד אלענבי וועלכער איז א פריינד פון ציוניזם וועט גיכער קומען צו א פערשטענדיגונג.

[illegible] טעס און ירושלים, [illegible] כדי צו פערזיכערן דעם אונטערנעהמונגען שלום. קאמפען געגען „נומערוס קלאוזוס", ענטוויקלען די העברעאישע שפראך, און די פארברייטונג פון א וועלטליכען קאנגרעס פון דער יודישער יוגענד אויף פסח 1927 אין ירושלים.

— דער איצטיגער יוסטיץ-מיניסטער בעשטימט זיך ענדליך צו בעזייטיגען די שוועריגקייטען וואס עס פלעגען געמאכט ווערען די יודישע אפליקאנטען צו בעקומען געריכטס-שטעלעס. דער מיניסטער האט אבגעשאפט אלע פראָטעקציעס און די אפליקאנטען וועלען בעשטימט ווערען לויט דער רייהע, אויך וועט בפרט ווערען די ראפעלטע ליסטע פון קריסטליכע און יודישע אפליקאנטען, צווישען וועלכע עס וועט נישט געמאכט ווערען קיין שום אונטערשייד בעת'ן בעקומען א שטעל אלס רעגירונגס-בעאמטער.

— די פערוואלטונג פון ביידע יודישע קליינהענדלער-צענטראלעס אין ווארשא קומט ווייטער פאר. די עקזעקוטיווע פון דער פערוואלטונג האט פערעפענטליכט א קאמוניקאט וועגען דער ענדגילטיגער פערוואלטונג און ליקווידירונג פון ביידע צענטראלעס וואס קומט פאר די טעג.

— אין צוזאמענהאנג מיט דער ידיעה וועגען דער לעגאליזאציע פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין פוילען, האט דער ציוניסטישער צענ- [illegible]

— דאס קולטוס-מיניסטעריום ווערט ענדליך צו צום ארגאניזירען די יודישע קהלות אויף די קרעסען. צו דעם צוועק איז דער מיניסטעריאל-ראט ה' ערעלבערג ארויסגעפאהרען אויף די קרעסען וואו ער וועט בעזוכען א גאנצע רייהע שטעדט און קאנפערירען מיט די דארטיגע וויכטיגערע וועגען דעם אופן פון ארגאניזירען די יודישע קהלות וואס עס זאל פערקומען אין משך פון די נאהנטסטע חדשים.

— עס ווערט געמעלדען, אז די אלע עולים קיין א"י, וואס זענען אין פאבער-עלטער, מוזען מיטנעמען די ענטשפרעכענדע מיליטערישע דאקומענטען לויט וועלכע זיי זענען בעפרייט געווארען אבער זיי האבען בעקומען די ערלויבניש צו עמיגרירען, אהן די דאקומענטען וועלען זיי נישט ערלויבט ווערען די פוילישע גרעניץ.

פון דער וועלט.

א פרישע איי וואס איז ווערט 750 דאָלאר.

[illegible]

אויסגעבריהט ווערען: עס איז אבער פון דעם נאר נישט ארויסגעקומען. און איצט וויל מען די פינסטע איי פון עס דעם וועלטענס פויגעל ווידער אונטערלעגען אונטער א הון מיט דער האפנונג, אפשר וועט א יונגער פויגעל דאך אויסגעבריהט ווערען.

וואס פערמאגט אמעריקא.

דא האט איהר א רייהע פון פערשידענע פראָדוקציעס און וויפיל אמעריקא פערמאגט פון זיי.

ערשטענס, פינף און פופציג פראָצענט פון די געשטאלצטע אייזען פון דער גאנצער וועלט.

רויהע אייזען פערמאגט אמעריקא איין און פופציג פראָצענט פון דער גאנצער וועלט.

שמאלץ—זעקס און פופציג פראָצענט.

קופער—51 פראָצענט. פעטראָליום—62 פראָצענט. העלץ—52 פראָצענט. שוועבעל—80 פראָצענט. בלאי—62 פראָצענט. בוימוואָל—55 פראָצענט.

דערצו איז נאך ווערט צוצוגעבען, אז אמעריקא פערמאגט 88 פראָצענט פון די אויטאמאבילען, וואס געפינען זיך אויף דער וועלט.

דעם רבי'ס איניקעל. (29

א היסטארישע ערצעהלונג פון יודישען לעבען אין פוילען און אוקראינא אינ'ם 17-טען יאהרהונדערט, די צייט פון באגדאן כמיעלניצקי לויט ג. באנראוו,

פון י. גלזאהן.

(ענדע).

30.

פון פארטאג'ס אן האט זיך שוין אין דארף געקאכט ווי אין א קעסיל. דאס פייער וואס צדוק האט אנגעצינדען פון איין זייט, און כמיעלניצקי מיט טומקאחסקי'ן פון דער אנדערער זייט, האט זיך וואס מעהר צופלאקערט און מען האט געזעהן אז עס וועט פארקומען עפעס אויסערגעוועהנליכעס.

צדוק האט נישט פערשטאנען די ערנסטקייט פון דער לאגע, און ער האט זיך דעם טאג אויך וועהר פריה אויפגעהויבען און זיך געגרייט צו זעהען די פרוכט פון זיין שענדליכער ארבייט.

פאר דער רוסישער קירכע האבען זיך פערזאמעלט אלע איינוואוינער פון דארף, מענער און פרויען, און ווי דער שטייגער איז געווען האבען זיי געדארפט געבען דעם ארענדאר א געהיימען אבצאהל פאר'ן עפענען די קירכע, און אידער זיי האבען איהם דעם אבצאהל געגעבען האט ער קיינמאל די קירכע נישט געעפענט.

דאס מאל האט אבער דער המון אונטער'ן איינפלוס פון כמיעלניצקי'ס אגיטאציע, בעשלאסען צו צווינגען דעם ארענדאר ער זאל די קירכע עפענען אהן יעדען אבצאהל.

דער המון פאר דער קירכע איז פון מינוט צו מינוט גרעסער געווארען, און דעם ארענדאר'ס משרת האט זיך ספעציעל לענגער פערזוימט כדי צו ווייזען צדוק'ן ווי שטארק ער געהט אום מיט די הייראמאקעס, און ערשט ווען די פערזאמעלטע האבען שוין א לאנגע צייט געווארט, איז ער אוועק מיט די שליסלען אין דער האנד, און זיך אוועקגעשטעלט אויף די טרעפען פאר דער קירכע אויפרופענדיג:

נו, הויבט אן צו געבען דעם אבצאהל! ווער עס וועט דעם אבצאהל נישט געבען וועט נישט אריינגעלאזען ווערען!

צדוק איז געשטאנען אויסגעטוישט צווישען דער מאסע, און אויף א אנדער ארט זענען געשטאנען כמיעלניצקי מיט טומקאחסקי'ן און האבען לסדר געהעצט דעם המון אז זיי זאלען בעפאלען דעם משרת און איהם אוועקנעמען די שליסלען פון דער קירך.

מיר וועלען קיין אבצאהל נישט געבען—האט איינער פון המון אויסגעשריגען.

וועל איך אייך נישט אריינלאזען—האט געענטפערט דער משרת—און איהר קאנט אהיים געהן.

די קירך איז אונזער, און קיינער האט נישט דאס רעכט אונז צו שטערען אריינגעהן—האבען זיך געהערט קולות פון צווישען המון וועלכער איז געווארען וואס אמאל מעהר צורייצט און איינער האט דעם צורייצטען אנגעהויבען שטופען נעהנטער צום איינגאנג פון דער קירך, ביז זיי זענען ארויף אויף די שטיגען און אנגעהויבען דעם משרת שטארק שלאגען, און באלד איז ער געלעגען פערגאסען אין בלוט.

אבער וואס הילפט איהר פון איהם?—האט צדוק געזאגט צו די וואס זענען געשטאנען נעבען איהם—ער איז דאך נאר א משרת וואס פיהרט אויס דעם בעפעהל פון זיין הער דעם ארענדאר, איהר מוזט זיך נוקם זיין אין דעם הינטישען ארענדאר, וואס זויגט אויס אייער בלוט.

דער פוחר האט רעכט—האבען אלע געשריגען און באלד האט זיך א גרויסער המון געלאזט צום ארענדאר וועלכער איז געשטאנען אין א זייט מיט עטליכע הייראמאקעס ארום וואס האָבען געהאלטען נאגייקעס אין די הענד איהם צו שיצען.

פראהאכלאהנגע! — האט דער גלח ארויסגערופען צו די שומרים פון ארענדאר—איהר האט די דרייסטקייט צו שיצען דעם יוד וואס פרעסט מיט די פיס אונזערע הייליגקייטען, די מינוט געהט אוועק און לאזט צו די ברידער זיך אין איהם נוקם צו זיין.

די שומרים האבען זיך אפגעריקט, און דער ווילדער המון וואס איז געווען שרעקליך אויפגערייצט האט זיך געווארפען אויף דעם ארענדאר, וועלכער איז באלד געבליבען ליגען בעוואוסטלאז.

צדוק, זעהענדיג וואס דא קומט פאר האט אנגעהויבען צו פערשטעהן אז דאס שפיעלט ער זיך מיט פייער, און ער איז שנעל אוועקגעלאפען צו דער קרעטשמע, איינגעשפאנט די פערד און וואגען און שנעל ווי א בליץ איז ער אבגעפאהרען, נישט קלערענדיג אפילו קיין מינוט וועגען דער רביצי'ן מיט אסתרל'ן וואס זענען געזעסען אין קרעטשמע און פון קיין זאך נישט געוואוסט.

אין קרעטשמע ארייןן!—האט איינער פון המון אויסגערופען—מיר מוזען געהן אין קרעטשמע און מאכען א תל פון איהר, דאס איז אונזער פלאץ, וואס דער יוד האט פון אונז גע'גנבט און גע'גזלט.

דער המון האט זיך ווי די ווילדע בלוטדורשטיגע חיות געלאזט צו דער קרעטשמע, און דאן האט זיך ערשט כמיעלניצקי דערמאנט אז אין קרעטשמע געפינט זיך אסתרל, און ער איז פריהער געלאפען, פורכט האבענדיג אז דער המון וועט זי ערמארדען.

קום פריער — האט ער אין דער שטיל געזאגט צו טומקאחסקי'ן — מיר מוזען אפלען אין דער קרעטשמע ווייל דער צעווילדעטער המון וועט דאס מיידעלע הרגע'נען, און אונזער גאנצע ארבייט וועט זיין צו נארנישט.

צוקומענדיג צו דער קרעטשמע האבען זיי געזעהן אז צדוק'ס וואגען שטעהט מעהר נישט, און פון ווייטען האט זיך געזעהן א שטויב אזוי ווי א פוחר פאהרט שנעל, זיי זענען זיכער געווען אז דאס איז צדוק און האבען געמיינט אז ער האט אסתרל'ן מיט די רביצי'ן מיט זיך, דארום האבען זיי זיך שנעל ארויפגעזעצט אויף די פערד און איהם נאכגעיאגט.

וואו איז דאס מיידעלע?—האט כמיעלניצקי געפרעגט צדוק'ן זעהענדיג אז ער איז איינער אליין אויפ'ן וואגען.

זי איז געבליבען אין קרעטשמע—האט צדוק געענטפערט אינגאנצען ציטערנדיג—איך בין אנטלאפען און זי דארט איבערגעלאזט מיט איהר מוטער.

טומקאחסקי האט נארוויש געקלערט, מיט איין שאס פון זיין ביקס האט ער צדוק'ן דערשאסען, און ביידע זענען שנעל צוריקגעריטען צו דער קרעטשמע

די רביצי'ן מיט אסתרל'ן האבען וועלנען געזעסען אין קרעטשמע און געווארט אז צדוק זאל מיט זיי קומען פאהרען, ווי ער האט זיי פערזיכערט, אז היינט [illegible] וועט ער מיט זיי שוין אוועקפאהרען — זענען שטארק דערשראקען געווארען, ווען פלוצלונג א ווילדער צעשעפער המון לאזט זיך צו דער קרעטשמע, און זיי זענען דורך א הינטער-טיער ארויסגעלאפען זיך אויסזעצען אויפ'ן וואגען און אנטפאהרען מיט צדוק'ן, זעהענדיג אבער אז צדוק איז נישטא, זענען זיי געבליבען בעהאלטען אין שטאל.

מיט די ווילדעסטע קולות האט זיך דער המון געווארפען אויף דער קרעטשמע און אין איין מינוט געמאכט פון איהר א תל.

ווען כמיעלניצקי מיט טומקאחסקי'ן זענען צוריקגעקומען צו דער קרעטשמע האבען זיי געזעהן פון מיטען הויף א אלטע בויערטע האלט פעסט ביים האלדז פון אסתרל'ן און מחזה זי ווערגען.

כמיעלניצקי איז שנעל אראבגעשפרונגען פון פערד, און גלייך אבגעריסען די אלטע מכשפה פון אסתרל'ן, וועלכע איז שוין געווען טויט... די אלטע האט זי דערהרגעט... מיט איין קלאפ מיט דער שווערד האט ער די אלטע דערהרג'עט.

אין דעם מאמענט איז ווי א בליץ געקומען אנצוויילטען דניאל.

כמיעלניצקי מיט טומקאחסקי'ן האבען זיך מיט איהם איבערגעקוקט, און דניאל האט באלד בעגריפען וואס דא איז פארגעקומען.

עס איז דניאל'ן מעהר נישט איבערגעבליבען, נאר צו ברענגען די רביצי'ן מיט'ן רבי'ס איניקעל צו קבר-ישראל...

דער נגב.

א. ראובני

ירושלים.

נעמען שוין ארויס—װער קען זײַן דאס זיך, אז אמאל, אין דער [illegible] קינדהייט, האט מען זיך [illegible] ... [illegible]

אפילו „ארץ-ישראל" אלײן [illegible] ... „שלחן-ערוך", „ראש-ישיבה", „כל-נדרי". שפּעטער האט מען [illegible] פון פּאלעסטינע אנדערש [illegible] ... [illegible]

ביסלעכװײַז איז ארץ-ישראל געװארן [illegible] פון בית-המדרש און איז געװארן א לאנד, [illegible] אין ים און זון, [illegible] ... העלדערט, מיט העלדער. און נאך א לאנגער הפסקה האט דאס שטיק אויף אנ'אמת אנגעהויבען צו װערען דאס װאס עס דארף און מוז זײַן—ארץ-ישראל, דאס יודישע לאנד.

דאן איז ארויסגעשװאומען גליל: גליל התחתון און גליל העליון. גלײַכצײַטיג האט מען זיך ארומגעזעהען, אז יהודה איז אויך דא אויף דער װעלט. געװעהנליך, מען האט געװאוסט—יהודה. אבער מען האט אביסעל פערגעסען. און איצט האט זיך דאס געשטעלט פאר די אויגען—מען האט דאס מעהר נישט געקענט פערדרעהען „יהודה"! און צװישען יהודה און גליל ליגט שומרון.

אײנס נאך'ן אנדערן זענען זײ ארויסגעשפּרונגען—די האלב-פערגעסענע און װידער אמאל—דערמאהנטע נעמען.

ס'איז געקומען די צײַט פון קלענערע ערטער, טײלען פון די גרויסע פּראװינצען-נעמען, עמק-יזרעאל. ער איז געװארען פּאפּוליער, הײַמיש. װער זאגט הײַנט „עמק-יזרעאל". מען זאגט דער „עמק". װען מען זאגט: „די מלחמה" „פאר דער מלחמה" פערשטעהט מען, אז מען מײנט די גרויסע װעלט-מלחמה; װען מען זאגט: „מײַן יאהר תרפ"ו", פערשטעהט מען, אז הינטער די 686 שטעהן „נאך פינף טויזענד יאהר", װײַל אלע װײסען דאך, אז די װעלט איז נישט בעשאפען געװארען מיט זעקס הונדערט יאהר צוריק; און װען מען זאגט: „דער עמק", װײסען אלע, אז מען מײנט דאס דעם גרויסען טאל פון ארץ-ישראל, װאס ליגט מיטען אין הארצען פון לאנד, צװישען גליל התחתון און שומרון—דער עמק יזרעאל.

און איצט שטעהן מיר אויפ'ן שװעל פונם געבורט פון נאך אנ'אלט נײַעם נאמען: דער נגב.

נגב איז דער דרום פון ארץ-ישראל: די װײַטע און ברײַטע, גראזיגע, װיסט-פערלאזענע שטאטען, װאס הײבען זיך אן אין דרום-זײַט פון חברון, צװישען חברון און באר-שבע און געהען װײַטער װײַט-װײַט ביז מצרים, ביז סיני, ביז'ן ים-סוף. די דאזיגע װײַטע שטעטען האבען נישט קײן בעפעלקערונג. װאו-נישט-װאו א קלײן-הײַפעל בעדואינישע געצעלטען. װעהר שיטער, קלײן אין צאהל—אנ'אונבערײַטענדער אינזעל אין א אונבעלעבטען סטעפּ. נאר די װינטען יאגען ארום פרײַ, הײבען אויף װאלקענס זאמד, ציהען זײ אוים אין הויכע, לאנגע, שלאנקע זײַלען, נעהמען זײ ארום און טאנצען מיט זײ מאדנע שדים-טענץ, טאנצענדיגע ריזען לויפען ארום איבער דעם ריזיגען סטעפּ.

און די ערד איז פרוכטבאר — די דאזיגע פערהארטע, פערגעסענע, אונבעזעצטע ערד. מען דארף זי נאר בעזיצען.

װעלדער: שורות בוימער אין א שטרענגער, מיליטערישער ארדנונג, א גרעניץ-װאך, און הינטער זײ נאך שורות [illegible] װעלדלעך, גאנצע װעלדער, אזוי װי די האלענדער רײַסען ארויס פעלדער פונם ים, מיט דער הילף פון זײערע דאמבעס, בסדר גרעסערע שטיקער טרוקעניש, אזוי קענען מיר—אויב מיר װעלען—ארויסרײַסען פונם פלײַץ פון מדבר די פרוכטבארע פעלדער פון נגב—מיט דער הילף פון בעװעלדערונג.

די בוימער װעלען זײַן די אמת'ע שוץ-מויערען פון'ם נגב קעגען דער מדבר. און װען מיר װעלען אויסלײזען דעם נגב פונ'ם מויל פון מדבר—װעט מען א גאנץ נײַע לאנד געװינען—א לאנד, װאס איז פון אײביג אן געװען יודיש.

„שלום שװארצבארד—דער גואל הדם".

דער רעפעראט פון א. טשעריקאװער אין שלום-עליכם-קלוב אין בערלין.

דער רעפערענט ציטירט מ. אש'ס ארטיקעל אין דער „טשענסטאכאװער צײַטונג".

(פון אונזער בערלינער קארעספּאנדענט **פ. הערמאן.**)

דעם פערגאנגענעם דאנערשטאג האט דא געהאלטען א פּערטראג אונטער דעם אויבענדערמאהנטען נאמען דער בעקאנטער יודישער היסטאריקער ע. טשעריקאװער.

ע. טשעריקאװער איז דער יעניגער, װאס האט שוין רעש און שוין טומעל, בשעת די שרעקליכע פּאגראם-כװאליעס אין אוקראינא, שמוגלערהײַט, מאנכעס מאל פּאשט מיט מסירת-נפש, צוזאמען מיט נאך אײניגע יודישע כלל-טוער, װי ד"ר גערגעל און אנדערע, צונויפגעזאמעלט מיט דעם גרעסטען פּינקטליכקײט אלע מאטעריאלען, ארטאגען, נאמען בילדער און פאַטאגראפיש פילם-אויפנאהמען פון די גרויסע שחיטות אין אוקראינא. געטהון האט ער די דאזיגע הײליגע ארבײט, פערשטעהט זיך, נישט צוליעב דעם שװארצבארד-פּראצעס, װײַל ס'האט נאך דאמאלס נישט געװאוסט, אז עס װעט זיך געפינען א שלום שװארצבארד, װאס װעט 6 יאהר נאך די גרויזאמע געשעהענישען נקמה-נעהמען אין דעם ראש פון די אלע אומגליקען און אנפיהרער פון די אלע הריגות: סימאן פּעטלורא.

נאר געטהון האט ער דאס אלס געטרײַער היסטאריקער, װעלכער האט געװאלט אז דאס דאזיגע שרעקליכסטע קאפּיטעל אין דער יודישער געשיכטע זאל נישט פערגעסען װערען און זאל בלײַבען לזכרון אזוי פאר אונז יודען, װי פאר דער גאנצער װעלט לעולם ועד.

ע. טשעריקאװער בעזיצט טאקע א אוצר מאטעריאלען פון דער דאזיגער בלוטיגער עפּאכע און ער װעט זײַן די רעכטע האנד פון שװארצבארד'ס פערטײדיגער טארעס; ער פאהרט טאקי בקרוב אב קײן פּאריז, װאו ער װעט זײַן דער װיכטיגסטער מיטגליעד אין שװארצבארד-קאמיטעט ביז'ן פּראצעס.

און א קורצען צײַטונגס-ארטיקעל איז אונמעגליך איבערצוגעבען אלץ, װאס טשעריקאװער האט דערצעהלט װעגען פּעטלורא און זײַנע „מעשים טובים", איבריגענס האט ער דערצעהלט אזעלכע מעשים, װעלכע דארפען נאך איצט נישט פערעפענטליכט װערען. ער האט טאקע געבעטען די אנװעזענדע קארעספּאנדענטען און זשורנאליסטען, אז מיר זאלען װעגען דעם נאכנישט שרײַבען און די לעזער װעלען שוין מוזען האבען געדולד ביז'ן פּראצעס. דערפאר אבער קענען מיר מבטיח, אז דער פּראצעס װעט זײַן זעהר א אינטערעסאנטער און דאמאלס װעלען אלע סודות אויפגעדעקט װערען.

אויך װיל דא בלויז איבערגעבען אײניגע אויסצוגען פון דאזיגען רעפעראט.

קײן שום געשעהעניש אין יודישען לעבען פאר דער לעצטער צײַט—זאגט דער רעפערענט—האט נישט ארויסגערופען אזא געװאלדיגען אינטערעס פון צד אלע קרײַזען פון דער יודישער געזעלשאפט, װי דער דאזיגער אקט פון שװארצבארד'ן. דערבײַ איז אויפפאלענד—בעמערקט דער רעדנער—װאס בלויז דער „בונד" אין פּױלען און זײַן „פאלקס-צײַטונג" איגנארירט טאטאל דעם גאנצען ענין, בעת אפילו די קאמוניסטישע פּרעסע אין מאסקװא, ארגענטינא און אנדערע לענדער איז פול מיט ארטיקלען און אפילו סענטימענטאלע בעשרײַבונגען װעגען דעם ענין פּעטלורא—שװארצבארד.

עס איז — זאגט ער—א פּלוגתא אפילו אין געװיסע יודישע קרײַזען, צי האט שװארצבארד געטראפען דעם ריכטיגען אדרעסאט, צי איז פּעטלורא אלײן געװען א פּאגראמשטשיק, עס זענען נישט פערהאן, טענה'ן זײ, קײן פאקטישע בעװײַזען, אז פּעטלורא האט אלײן געשחט'ן, אדער האט דירעקט געהײסען שחט'ן יודען.

דא ברענגט דער רעדנער א גאנצע רײַהע פאקטען, װעלכע לאזען נישט איבער קײן שום ספק, אז פּעטלורא האט בעװאוסט און אינדירעקט מיטגעװירקט בײַ די אלע פּאגראמען. אויך כמיעלניצקי—זאגט דער רעפערענט—האט אלײן נישט געשחט'ן און עס זענען אויך נישט פערהאן קײן שום בעװײַזען, אז ער אלײן האט געהײסען שחט'ן יודען, דאך אבער איז כמיעלניצקי'ס נאמען אויפגעקריצט מיט בלוט אין דער יודישער געשיכטע, און קײנעם פאלט גארנישט אײַן אויף איהם מלמד זכות צו זײַן.

לאמיר זיך פארשטעלען—זאגט דער רעדנער—אז אין דער שפּיץ פון אנ'ארמעע, אדער פון א פאלקס-בעװעגונג װאלטען געשטאנען אזעלכע ליכטיגע געשטאלטען, װי: גארקי, אנאטאל פראנס, קאראלענקא — װאס װאלטען זײ געטהון װען זײ װאלטען זיך דערװאוסט, אז זײערע קאמפען האבען אדורכגעפיהרט אזעלכע פורא'דיגע שחיטות אויף אונשולדיגע מענשען, פרויען און קינדער. ענטװעדער װאלטען זײ די פּאגראמטשיקעס געלאזט אויסשיסען, אדער זײ װאלטען זײער אמט געװארפען און פאר חרפה אין געװיסענסביסע זיך אלײן דערשאסען.

פּעטלורא אבער, דער כלומר'שטער סאציאליסט און פּילאסעמיסט, האט קײנעם פון זײַנע גרויזאמע אטאמאנען און רוצחים נישט בעשטראפט, אין געגענטײל זײ האבען בעקומען אויסצײכנונגען און נתעלה געװארען אויף העכערע מדרגות—צי איז דאס נישט א בולט'ע הסכמה צו די הריגות און שחיטות?

מען האט געפרעגט דעם רעדנער א קשיא, צי איז נישט דעניקין געװען א גרעסערער פּאגראמשטשיק װי פּעטלורא. דערויף האט דער רעדנער געענטפערט, אז די דאזיגע פראגע װאלט געהאט אנ'ארט אין דעם פאל, װען אויך דעניקין װאלט דערשאסען געװארען. דעניקין אבער לעבט נאך...

דערצעהלענדיג װעגען די פילע און פערשידענע אנגעזעהענע עדות, דערונטער אויך פּעטלורא'ס שטאב-חברים, װאס װעלען ארויסטרעטען אויף דעם שװארצבארד-פּראצעס, ציטירט דער רעדנער דאס ארטיקעל פון אונזער מיטארבײַטער מ. אש אין דער „טשענסטאכאװער צײַטונג", אין װעלכען עס װערען איבערגעגעבען די זכרונות פון דעם פּאלאק פּרושאנאװסקי, דעם דעלעגאט פון דענישען רויטען קרײַץ בשעת די פּאגראמען אין אוקראינא, װעלכער װאוינט איצט אין טשענסטאכאװ, און דער רעדנער גלויבט, אז אויך אט דער דאזיגער פּאלאק װעט געהערען צו אײנעם פון די װיכטיגסטע עדות אויף דעם פּראצעס.

דער זעהר אינטערעסאנטער רעפעראט פון ה' טשעריקאװער האט געמאכט אויף די פערזאמעלטע א אומגעהויערען אײַנדרוק.

װעגען דירה-געלד פאר אײנשטוביגע װאױנונגען װעלכע געפינען זיך צוזאמען מיט װערקשטאטען.

באלד, װי עס איז גאר פערעפענטליכט געװארען די נאװעלע צום דעקרעט פון לאקאטארען-שוץ װעגען אבשטעלען אין משך פון לויפענדען יאהר די 6 פּראצענט קװארטאלדיגע הוספות פאר אײנשטוביגע (אהן אדער מיט א קיך), װאױנונגען, האבען מיר אין „ט. צ." פון 10 מערץ אנגעװיזען אז די דערמאהנטע הנחה איז חל אויף אײנשטוביגע לאקאלען, װעלכע װערען בענוצט נישט נאר אויסשליסליך אויף װאױנונגען, נאר אויך גלײַכצײַטיג אויף װערקשטאטען.

די הויזװירטען, שטיצענדיג זיך אויף דער נישט אײנגאנצען קלארע פארמולירונג פון געזעץ, האבען אבער פון דער לעצטער קאטעגאריע לאקאטארען װײַטער געפאדערט די 6 פּראצענט הוספות. זענען טאקי אויף דעם פאָרען ענטשטאנען שארפע סכסוכים צװישען די הויזװירטען מיט זײערע לאקאטארען.

די איבערגעשראקענע לאקאטארען האבען אבער קײן מאל נישט געפרובט אזא ספק צו דערפיהרען ביז צום געריכט און זענען כמעט אלע מאל אײַנגעגאנגען אויף דער פאדערונג פון אלמעכטיגען הויזװירט.

האט אבער װען עס איז אזא ענין יא אנגעקומען אין געריכט, איז ער פּרעסעדענציעל ערלעדיגט געװארען אין גינסטיגען פאר'ן הויז-װירט, זינען.

לעצטענס אבער האבען די לאדזשער פרידענס-געריכטען ארויסגעטראגען א גאנצע רײַהע אורטײלען, װעלכע בעשטעטיגען אונזערע אויספיהרונגען, אז די נאװעלע איז נישט חל אויף אײנשטוביגע װאױנונגען, װעלכע זענען פערנומען נאר דורך װערקשטאטען—דאגעגען שפּרײט זי זיך יא אויס איבער די װעניגע לאקאלען, װאו עס געפינט זיך דער װערקשטאט צוזאמען מיט דער װאױנונג.

י. א.

בריעף פון דאטשע.

— I. —

אהובי ודודי,

דו װילסט װיסען װי עס לעבט זיך מיר דא, װי עס װעהט די הײַ-יאהר אויף דאס דאטשע לעבען, הם, דו ביזט נײַגעריג?

אזוי איז אפילו נישט-קשה'דיג: דער [illegible] סעזאן-װאלד איז נאר מחית-נפשות'דיג און שטױבט אב די דורך פון „אולען עס קא" פערשטױבטע שפּארט-לונגען; דער קעגענאיבער דער סטאציע שטעהענדיגער נאגעל לאמפּערן װארפט—פונקט װי פאראיאהרען — רעפלעקטאר שײַנען, אויף די שטעג-שפּאצירענדע. די פּענסיאנאט בעלי-בתים, די [illegible] אײַנװאוינער, די קולטור מיט די בעװעלשאפטס-טהוער, די װאלד [illegible], װעלכע טרײַבען יעדען צײַטמאג פון װאלד, פאר נישט האבען קײן „אײַנטריטס ערלויבניש" און להבדיל דער רב, װעלכער נעמט מחצית השקל [illegible] קור-טאקסע פון יעדען גאסט—דאס אלעס איז װי ס'איז געװען פאראיאהרען, חוץ דער מחצית-השקל אבצאהל װאס ס'איז א נײַער אויפטהו אויפ'ן געביט פון [illegible] קהלה לעבען...

יעצט װי כ'האב דיך שוין בעקאנט געמאכט מיט די „זײַטיגע זאכען" פון [illegible] לעבען, [illegible] הערען מײַן מפלה: שטעל דיר פאר ברודערקע, כ'װארף אװעק דאס גאנצע שטאטישע קלאפּער געצײַג: די באנק פאלסקי, דעם [illegible], אלע פּאדאטקעס און דעם איבעריגען שטאדטישען טומעל און האב זיך ארײַב אויף דאטשע אביסעל אויסצורוהען פון דעם גאנצען פּאראראם, פאל איך צום אומגליק ארײַן אין א פּענסיאנאט װאו ס'געפינען זיך אהן עין הרע אײניגע צװאנציג פאַרשטעהערונגען פון מין-היפה, און קײן אײנער נישט פון מײַן מין... לײַד איך צוליב דעם פון גלות דאטשע: אזוי געה נישט, און אזוי שטעה נישט, דאס רעד נישט און יענץ הער נישט, אזוי, אז א גאנצען טאג האב איך מעהר נישט צו טהון,—א חוץ די זעקס מאל עסען—װי ארײַנצוקלערען װאס מען מעג „יא טהון" און װאס מען טאר „נישט טהון", װײַל טאמער חלילה [illegible] זיך װי מען איז געװאוינט צװישען אנשי שלומינו איז באלד „סע ניט מאָקס".

מילא, פון װעגען רעגען-טעג, װען מען האט געמוזט זיצען אין פּענסיאנאט און קוקען אין הימעל ארײַן מיט בעטענדיגע אויגען: אולי, און פון נאכדעם װי דער רעגען האט אויפגעהערט און דאס ביסעל מיקען האבען זיך צו אונז א נעם געטהון,—אט פון די אלע זאכען װיל איך דיר שוין הײַנט נישט שרײַבען, נאר דאך זאג איך דיר, אז װען דו קוקסט אן אזא אײנעם פון אונז אין יענע מיקען-הערשאפט-טעג, װעסטו נבהל ונשתומם געװארען פון זײַן אויסזעהן און פון זײַן אויספיהרען זיך אין געזעלשאפט—אפילו פון פערשטעהערינס פון יענעם געשלעכט װעלכע קענען אזוי [illegible] די קונץ פון [illegible] װערען אויף יעדער קלײניגקײט...

קײן װארט העסטו נישט געקענט מיט קײנעם אויסרעדען: דא א דראפּ אין לינקען פיס, דא אין רעכטען, און דא נאר א פערלײג די װענד אונטערן קאלנער און געדראפּעט אויף װאס די װעלט „שטעהט"... הכלל ס'האט דא אויסגעזעהען (שטעל דיר אזוי פאר) װי אין מצרים בײַ דער דריטער מכה...

און װיפיעל מראנעטיעס האבען זיך אבגעטהון בײַ דעם דראפּען: נעגעל געפּוצטע, מאניקירטע און לאקירטע זענען נעבעך געפאלען אונטער דער אכזריות'דיגער הערשאפט פון די אונפערשעהמטע מיקען. װעלכע פלעגען זיך ארײַנקריגען דארט, און טהוען מעשים אשר לא יעשו.

מעהר װי אבען „אוי צא זא ניט-שטעגנשטשע" האבען די װאלד בוימער און די פּענסיאנאט װענד, צוליב אט די מיקען-מכה געהערט, אבער דאך װיל איך דיר שוין נישט שרײַבען, װײַל די צײַט איז שוין אװעק דערפון און ס'איז שוין דא א סך אינטערעסאנטער'ס צו דערצעהלען.

שטעל דיר פאר ברודער, אז אין די ערשטע צײַט האט זיך די געזעלשאפט געפערליך געלאנגװײַלט, און איך אלײן—צװישען אונז זאל עס בלײַבען —בין אויך װי א ליכט אויסגעגאנגען נאך אביסעל געזעלשאפט. כ'האב אבער קײן ברירה נישט געהאט און געמוזט „[illegible]", װײַל אויף אונטערהאלטען זיך מיט אלע, בין איך דאך פירוש א שאפער מענש.

און אזוי האב איך זיך טאקי געלאנגװײַלט מיט דער גאנצער געזעלשאפט (דער עיקר די געזעלשאפט) ער—ביז די ישועה איז געקומען און אײניגע פון די געסט האט ארגאניזירט דעם שוין פון לאנג ערװארטעטען פּיקניק.

ס'איז נאך [illegible], דער עולם געסט פערזאמעלט זיך, מען נעמט דאס כלי אויפ'ן טיש ארויף, מען דרעהט עס אב און די „פּרעמיערע" איז אן אריע פון טרובאדור, א שמיטעלע נאכדער, אבער דאס ביסעלע געסט זיצען מיט די נעזן אראפּ, ברוגז, װי אײנער זאגט: דאס איז עס אײַנגאנצען. נאך טרובאדור נעהמט מאדאם באטערפלײַ, נאכדעם מארקעטא פון טישא עלואן און אזוי װײַטער אלע אזעלכע „אלט מאדלישע" שטיקעס און קײן אײן „נאחאטשעפּני" שלאגער װי א שפּיגער: „צא פאן מא טאם פאר קאפּאטקא" אבער עפּיס עהנליכעס...

דער עולם געסט רוקט זיך בײַסלעכװײַז ארויס מיט שװערע געמיטער פּראטעסטענדיג װעגען דעם װאס װעט װײַטער זײַן, די אײַנגעטומטערן װעהענדיג, אז דאס „כלי" האט נישט אזוי שטארק אויסגענומען פיהלט זיך אזוי װי אײנער װאס דערצעהלט גאנץ אינטערעסאנטעס און דער הערער װערט דערװײַל פערשלאפען... דער עולם זאגט א פערלאנגװײַלטען מיט געניץ אויפגעפּוטשטען „גוטע נאכט" און מען געהט שלאפען.

װעגען װײַטערדיגען גאנץ אינטערעסאנטען װאלד לעבען, אין קומענדען בריעף.

א לעטניק.

פּ. ס. טאמער װעט זיך דיר עפּיס אויסװײַזען נישט קלאר, װעסטו מיר ענטשולדיגען װײַל שוין א האלבער שעה װי כ'שרײַב אונטער די קלאנגען פון א פריע קאנצערט װעלכען עס פיהרען אויס די פּענסיאנאט געסט: זבישעק, זדזיסלאװ און טאמאשעק (סאמע יודישע קינדער בנשמות).

הנ"ל.

ר׳ נתן גערִיכטער ז״ל.

מיר האָבן אין פֿוירִיגן נומער גע־ בראַכט בקיצור די טרויעריגע ידיעה וועגן דעם פּלוצלונגן טויט פֿונ׳ם היגן אײַנוואוינער ר׳ נתן גערִיכטער ז״ל וואָס איז געשטאָרבן פֿוירִיגע וואָך אין קרעניצע, אין עלטער פֿון 68 יאָהר.

דער נפטר איז געווען איינער פֿון די זעלטענסטע טיפּן וואָס מען קען טרעפֿן צווישן יודען, און איהם איז ווירקליך געווען אײַנגעקאָרצעלט די מדה פֿון „רחמנים גומלי־חסדים“. ער איז געווען פֿון די ערשטע פּיאָנערן וואָס האָבן אין אונזער שטאָדט גע־ שאַפֿן די וואָהלטעטיגע אינסטיטוצ־ יעס, און כמעט אַלע אינסטיטוציעס זענען דורך איהם געשאַפֿן און פֿער־ וואַלטעט געוואָרן, און אין די איבערי־ גע איז ער געווען אַ אַקטיווער טעטי־ גער מיטגליד.

אזוי איז ער געווען איינער פֿון די גרינדער פֿון דעם היגן „דאָבראָטשינ־ נאָשטש“, געשאַפֿן דעם „הכנסת אור־ חים“ און מיט איינעם מיט אויפֿגע־ בויט דאָס ספּעציעלע הויז צו דעם צוועק, געגרינדעט מיט 40 יאָהר צו־ ריק די חברה „ביקור חולים“, וועלכע האָט זיך שפּעטער דעם נאָמען געגע־ בען „לינת הצדק“ און געווען אַ אַק־ טיווער פֿערוואַלטונגס־מיטגליד ביז׳ן לעצטן טאָג. ער האָט מיטגעהאָלפֿן בויען און גרינדען די היגע יודישע געזעלשאַפֿטליכע גימנאַזיעס און געווען פֿערוואַלטונגס־מיטגליד אַ גאַנצע רייהע יאָהרען. די לעצטע צײַט האָט ער אַנ־ פּײַלגענומען און שאַפֿען דעם „תלמוד תורה העירוני“ פֿאַר די יודישע קינ־ דער וואָס לערנען אין די פּאָלשעכנע שולען, און אויסער דעם האָט ער גע־ נומען אַ אַקטיווען אנטייל אין דער כלל־אַרבייט אין אונזער שטאָדט.

ער איז געווען אַ טרײַער איבערגע־ בענער ציוני, און איז גרייט געווען זיך מוסר נפש צו זײַן פֿאַר ארץ־ישראל. אין אונזער שטאָדט איז ער געווען פֿון די ערשטע חובבי ציון וואָס האָבן שפּעטער געשאַפֿן די אגודת הציונים ווען דער פּאָליטישער ציוניזם איז פֿער־ שפּרייט געוואָרן צווישען דעם יודי־ שען פֿאָלק. ער האָט זיך בעשעפֿטיגט מיט׳ן זאַמלען פֿאַר אַלע ציוניסטישע צוועקען און איז 30 יאָהר געווען מורשה פֿון „קרן קימת לישראל“ אין טשענסטאָכאָו.

אַ לאַנגע צײַט איז ער געווען אײַ־ נער פֿון די גבאים אין דער חברה־ קדישא, וועלכען אַמט ער האָט פֿער־ נומען ביז׳ן לעצטען טאָג, און בעת די לעצטע קהלה־וואַהלען איז ער געוועה־ רען אויסגעוועהלט אין קהלה־ראַט.

בײַ דעם אַלעם איז דער נפטר גע־ ווען אַ שטרענג־רעליגיעזער יוד, וואָס איז נישט אָבגעטרעטען פֿון קיין שום יודישען דין, און זיך געפֿיהרט לויט דער אַלט־יודישער טראַדיציע.

באַלד ווי ס׳איז אָנגעקומען די ערש־ טע ידיעה וועגען זײַן טויט האָט די גמינע דעלעגירט דעם ראָאָר ה׳ יוסף שמעון קאַפּלינג וועלכער איז אויך נבאי אין דער חברת קדישא, און ער איז געפֿאָהרען קיין קרעניצא כדי זיך משתדל צו זײַן אַז מען זאָל דעם נפטר קענען ברענגען אהער און דאָ אײַנאָר־ דנען די לויה.

דאָנערשטאַג אָוונד איז אין דער גמינע גערופֿען געוואָרען אַ פּלענאַר־ זיצונג פֿון ראַט מיט דער פֿערוואַלטונג אויף וועלכער אַלע מיטגלידער זענען געווען אַנוועזענד.

דער ראַטמאַן ה׳ ווילבערבערג האָט געהאַלטען עטליכע וואַרימע ווערטער לכבוד דעם חשוב׳ן נפטר, געשילדערט זײַן איבערגעבענע כלל־אַרבייט, אַז שוין לעצטענ׳ס ווען ער האָט זיך גע־ פֿיהלט שוואַך און קראַנק פֿלעגט ער אַרויסצוגעהן צווישען די אַרימע קראַנ־ קע אין די קעלערס און בוידעמער און וועהען וואָס זיי פֿעהלט, און ווי מען קען זיי אונטערשטיצען.

דער רעדנער לעגט פֿאָר אויסצו־ וועהלען אַ קאָמיטעט וואָס זאָל זיך פֿערנעמען מיט אײַנאָרדנען די לויה, און איבערצורײַסען די זיצונג אַלס צייכען פֿון טרויער.

די זיצונג ווערט איבערגעריסען אויף עטליכע מינוט, און נאָכדעם ווי עס ווערט אויסגעוועהלט אַ קאָמיסיע פֿון דרײַ פּערזאָן, וועלכע זאָלען זיך פֿער־ שטענדיגען מיט אַלע אַנדערע געזעל־ שאַפֿטען וואָס האָבן אָנגעבאָטען זיי־ ער הילף צו נעמען אנטייל אין דעם אײַנאָרדנען די לויה, ווערט די זיצונג געשלאָסען.

פֿרײַטאַג זענען טרויפֿגעהאָנגען גע־ וואָרען מעלדונגען אין די גאַסען פֿון קהלה־ראַט, און פֿון אגודת ציונים, אַז האַלב צוויי מיטאָג קומט פֿאָר די לויה פֿון באַהנהויף ווען מען וועט דעם נפטר ברענגען מיט דער באַהן פֿון קרעניצא.

אויפ׳ן באַהנהויף האָט זיך פֿערזאַ־ מעלט אַ גרויסער עולם פֿון אַלע שיכ־ טען פֿון דער היגער יודישער בעפֿעל־ קערונג, און קרוב צעה אַ זײַגער האָט זיך אַנגעשלאָסען די לויה, וועלכע איז אויפ׳ן וועג פֿערגרעסערט געוואָרען מיט הונדערטער מענשען, און אויס־ געוואַקסען ווי אַ גראַנדיעזער טרויער־צוג.

מען האָט די עגלה געפֿיהרט צום הויז פֿון „הכנסת אורחים“, וועלכעס דער נפטר האָט דורך זײַן מיה און אַרבייט אויפֿגעבויט. אויפ׳ן הויף האָט מען אַרײַנגעטראָגען דעם אָרון, און דער היגער רב ר׳ נחום אַש שליט״א האָט דעם נפטר געמאַכט אַ הספּד, אויסרעכענענדיג זײַנע פֿיעל מעלות.

מען האָט אויך געוואָלט דעם אָרון אַרײַנטראָגען אין דער אַלטער שוהל און דאָרט מאַכען הספּדים, אָבער צוליב דעם גרויסען געדראַנג און דער שפּע־ טער שעה, איז מען מיט׳ן אָרון גע־ פֿאָהרען גלײַך אויפ׳ן בית־עלמין, וואוהין אַ זעהר גרויסער עולם האָט איהם בעגלייט.

אויפ׳ן בית־עלמין האָבן איהם מספּיד געווען ה׳ קאַפּלינג און ה׳ יאַ־ נאָסקי.

מיט׳ן טויט פֿון ר׳ נתן גערִיכטער האָט דאָס יודישע טשענסטאָכאָו פֿער־ לוירען איינעם פֿון איהרע בעסטע און שענסטע מענשען, וועלכער האָט קיין פֿערטרעטער נישט איבערגעלאָזט.

ת. נ. צ. ב. ה.

טרויסט־בריף צוליב׳ן טויט פֿון ר׳ נתן גערִיכטער ז״ל.

צוליב׳ן טויט פֿונ׳ם היגען בעקאַנ־ טען עסקן און כלל־טוהער ר׳ נתן גע־ ריכטער ז״ל, האָט דער צענטראַל קאָ־ מיטעט פֿון דער ציוניסטישער אָרגאַ־ ניזאַציע אין פּוילען צוגעשיקט אַ זעהר וואַרימען בריעף צו דער היגער ציוניס־ טישער אָרגאַניזאַציע, און אַ האַרציגען טרייסט־בריף צו דער פֿאַמיליע פֿון דעם נפטר.

דער היגער קרן־קימת־קאָמיטעט האָט אויך בעקומען אַ טרייסט־בריף פֿון דער קק״ל צענטראַלע אין וואַרשע, אין וועלכער זיי דריקען אויס אַ הער־ ציגסטען אנטייל אינ׳ם טרויער פֿון זײַן פֿאַמיליע.

רעטונגס־קאָמיטעט בעשלאָסען, אַז שבת איז דער פֿריה זאָל געדאַווענט ווערען נאָר אין 9 שוהלען.

דער רעטונגס־קאָמיטעט בײַ דער יודישער גמינע הערענדיג, אַז די אַק־ ציע זאָל במשך דער קומענדער וואָך שטור כנעפֿיהרט ווערען אין אונזער שטאָדט מיט דער גרעסטער ענערגיע, האָט בעשלאָ־ סען צו מאָרגען שבת אין דער פֿריה זאָלען אַלע היגע יודען דאַווענען נאָר אין 9 שוהלען, וועלכע וועלען אויפֿגע־ רעכענט אין דער ספּעציעלער בעקאַנט־ מאַכונג אין אונזער צײַטונג, און אַלע אַנדערע מנינים און שטיבלעך וועלען זײַן געשלאָסען.

מיט דעם איז מען אויסען צו בע־ צוועקען, אַז אַלע היגע יודען זאָלען זיך קאָנצענטרירען אויף עטליכע ער־ טער וואו פֿערשיידענע רעדנער וועלען האַלטען וואַרימע רעדעס וועגען די גרויסע אויפֿגאַבען פֿונ׳ם היגען רעטונגס־ קאָמיטעט, און דעם הײַליגען חוב וואָס ליגט אויף דער היגער יודישער בע־ פֿעלקערונג צו ברענגען זײַערע נדבות אין דער גמינע לויט דעם אויפֿרוף וואָס ווערט אין אונזער צײַטונג פֿערעפֿענט־ ליכט.

צווישען די רעדנער וועלען רעדען אין דער ערשטער רייהע דער היגער רב ר׳ נחום אַש שליט״א, דער בעוואוס־ טער היגער מגיד ר׳ יוסף שמעון קאַפּ־ לינג און אַנדערע בעגאַבטע רעדנער.

מיר האָפֿען, אַז די היגע יו־ דישע בעפֿעלקערונג וועט זיך צופּאַסען צום בעשלוס פֿון רעטונגס־קאָמיטעט און וועט בכלל זעהען, אַז די אַקציע זאָל האָבען דעם געהעריגען ערפֿאָלג.

ר׳ יוסף באַראַש בעשטעטיגט אַלס חזן אין דער היגער שטאָדט־שוהל.

אויף דער מאָנטאַג׳דיגער זיצונג פֿון דער קהלה־פֿערוואַלטונג מיט׳ן אנטייל פֿון היגען רב ר׳ נחום אַש שליט״א און די גבאים פֿון דער שטאָדט־שוהל, איז בעהאַנדעלט געוואָרען די פֿראַגע וועגען דעם אַנגאַזשירען אַ חזן פֿאַר דער שוהל, וועלכע איז שוין אין אונ־ זער שטאָדט אַקטועל זינט עטליכע מאָ־ נאַטען.

אויף דער זיצונג זענען דורכגעזע־ הען געוואָרען די פֿיעלע אָפֿערטען וואָס זענען אײַנגעלאָפֿען אין דער גמינע פֿון אַ גאַנצע רייהע חזנים, און נאָך אַ גענויע אונטערהאַנדלונג איז אײַנשטימיג אַנגענומען געוואָרען צו בעשטעטיגען אַלס היגען שטאָדט־חזן דעם ה׳ יוסף באַראַש, וועלכער האָט זיך, אַזוי שטאַרק קונה־שם געווען אין אונזער שטאָדט מיט זײַן עטליכע מאָל דאַווענען אין שוהל, פֿון וועלכען דער עולם איז בעגײַסטערט געוואָרען, אַזוי ווי פֿון זײַן זיסע שטימע, ווי פֿון זײַן האַרציג דאַווענען וואָס איז פֿול מתוקית.

ה׳ באַראַש איז אַלט 28 יאָהר, ער האָט געזונגען בײַ די גרעסטע חזנים, געווען חזן אין דער ביאַליסטאָקער כאָר־ שוהל, לעצטענס איז ער געווען שטאָדט־ חזן אין טאָמאַשאָוו, נאָר צוליב די מחלוקות וואָס קומען פֿאָר זינט אַ לענ־ גערע צײַט אין דער דאָרטיגער קהלה, האָט ער נישט געוואָלט דאָרט בלײַבען. ער איז געווען דער ערשטער קאַנדי־ דאַט אין די גרעסטע שטעדט פֿון פּוי־ לען אַלס חזן, און ס׳איז צו האָפֿען אַז די שטאָדט וועט פֿון איהם העכסט צופֿרידען זײַן.

דער פּראָצעס פֿאַר׳ן טראָגען אַ קרייץ אויף אַ מאַסקען־באַל.

מיטוואָך איז אין קרייז־געריכט אין פּיעטריקאָוו בעטראַכט געוואָרען אונ־ טער׳ן פֿאָרזיץ פֿון ריכטער פּישער דער בעקאַנטער פּראָצעס פֿון די טשענסטאָ־ כאָווער אײַנוואוינערין יוטע ווײַנטרייב, וועלכע איז בעשולדיגט געוואָרען, אַז פֿערגאַנגענעם פּורים איז זי געקומען אויף אַ מאַסקען־באַל אין פֿײַערלעשער זאַל אַנגעטהאָן אין אַ קאָסטיום פֿון אַ הײַליגע שוועסטער, מיט אַ קרייץ אויפ׳ן האַלדז און דערמיט האָט זי פֿערשוועכט דאָס קריסטליכע הײַליגקייט.

דער פּאַראַגראַף 73 פֿון שטראָף־ קאָדעקס, אויף וועלכען די בעשולדיגונג האָט זיך געשטיצט, זעהט פֿאָר אַ שטראָף פֿון 1 ביז 4 יאָהר שווערע טורמע.

נאָכ׳ן אויסהערען די ערקלערונגען פֿון דער בעשולדיגטער, אַז זי איז אַלט 19 יאָהר, אַרבייט אין אַ פֿאַבריק, און האָט געענדיגט 2 אָבטהיילונגען פֿון אַ אַנפֿאַנגס־שול, איז דער נ. פּראָקוראָר אַרויסגעטרעטען מיט אַ פֿאָרשלאַג צו בעהאַנדלען דעם פּראָצעס בײַ געשלאָ־ סענע טירען. נאָכדעם ווי דער דאָזיגער פֿאָרשלאַג איז אויך אונטערשטיצט גע־ וואָרען דורכ׳ן פֿערטהיידיגער פֿון דער אַנגעקלאַגטער, דעם בעקאַנטען אַד־ וואָקאַט וואַצלאַוו שימאַנסקי פֿון וואַר־ שאַ, איז דאָס צאָהלרייכע פּובליקום, ווי אויך אַלע זשורנאַליסטען בעזייטיגט געוואָרען פֿון זאַל.

די פֿערהאַנדלונגען האָבן געדוי־ ערט פֿון האַלב 11 ביז 3 אַ זייגער נאָכמיטאָג, און 5 אַ זייגער איז אַרויס־ געטראָגען געוואָרען דער אורטהייל, לויט וועלכען די אַנגעקלאַגטע איז בע־ שטראָפֿט געוואָרען מיט אַ יאָהר פֿעס־ טונג, דערפֿון ווערען איהר אַראָבגע־ רעכענט די 5 חדשים, אַז זי איז אָב־ געזעסען בײַ׳ן פּראָצעס.

דער פֿערטהיידיגער האָט ערקלערט, אַז ער טראָגט אַרײַן אַן אַפּעלאַציע אויפֿן אורטהייל. און אויף זײַן פֿאָרשלאַג האָט דאָס געריכט בעשלאָסען אַרויסצולאָזען די בעשולדיגטע געגען אַ קויציע פֿון 200 זלאָטעס.

Szkoła Rzemiosł dla Żydów

ODDZIAŁY dla DZIEWCZĄT

przyjmuje zapisy z dniem 15 sierpnia b. r. od godz. 10—12 w połud. w kancelarji własnej mieszczącej się przy ul. STRAŻACKIEJ № 5.

Dział krawieczyzny, bieliźniarstwa, modniarstwa oraz robót ręcznych.

עס איז זיכער, אַז ווער עס וועט בעזוכען דעם **פּריזיר־אַנשטאַלט „סאַניטאַס“** וועט העכסט־צופֿרידען זײַן ווײַל די אײַנריכטונג איז לויט די לעצטע היגיענישע פֿאָרשריפֿטען און די אַרבייט ווערט אויסגעפֿיהרט דורך ערשט־קלאַסיגע פֿאַכמענער.

געפֿינט זיך אין ווילנער: פֿאַר דאַמען קאָספּרס־סאַלאָן

גענויקט די אַדרעס: **„סאַניטאַס“ 1 אַלעע 7, טעלעפֿאָן 74.**

לײַטער: ל. ברוזשינסקי.

בעמערקונג: פֿאַר דער קונדשאַפֿט איז דער טעלעפֿאָן צו יעדער צײַט פֿרײַ.

Szkoła Rzemiosł dla Żydów

w Częstochowie

podaje do wiadomości, że przyjmuje zapisy na rok szkolny 1926|27.

Rok szkolny rozpoczyna się z dniem 25 sierpnia.

Warsztaty szkolne wykonywują wszelkie roboty wchodzące w zakres stolarstwa i ślusarstwa, prędko, solidnie i po cenach przystępnych.

Zarząd „Leśniczówki“

אין אָסטראָוו

מאַכט בעקאַנט, אַז זאַלץ־בעדער, גאַז־בעדער און זונען־בעדער זענען טעטיג יעדען טאָג ביז 1 מיטאָג.

BIURO PRÓŚB i TŁOMACZEŃ

STANISŁAWA WAJNSZTOKA

w CZĘSTOCHOWIE, ULICA OGRODOWA № 22-a

załatwia najsolidniej prośby i rekursy do wszelkich urzędów, po cenach bardzo przystępnych. Przyjmuje też protestowane weksle do zainkasowania.

Przezorna gospodyni używa tylko mydła

„Jeleń-Schicht“

Tanie przez swą wydajność

PROSZEK do BÓLU GŁOWY KOWALSKINA — Labor. Chem.-Farmac. AP. KOWALSKI

Najsilniejsze bóle głowy usuwa.

znany niezastąpiony

SUDORYN (w pudełku i sitkiem)

USUWA POT I NIEMIŁA WOŃ RĄK, NÓG i PACH

Fabryki przetworów chemiczno-farmaceutycznych „Ap. Kowalski“ Warszawa, Miodowa 5

נײַע הערינג

אוליקעס גזשונטע פֿעטע

צו 70 גראַשען אַ האַלב פֿעסיל

בײַ **ראָזענטאַל, אַלעע 7**

בעקאַנטמאַכונג.

אַזוי ווי די ת״ת „מחזיקי הדת“ איז לעגאַליזירט בײַ די שול־מאַכט אַלס 7־קלאַ־ סיגע רעליגיעזע שול מיט די זעלבע רעכט פֿון די עלעמענטאַרע פֿאָלקס־שולען און די תלמידים פֿון די „מחזיקי הדת“ זענען בעפֿרײַט פֿון צו בעזוכען די אַנדערע פֿאָלקס־שולען. דעריבער מוזען מיר זיך צופּאַסען צו די פֿאָרשריפֿטען פֿון דער שול־מאַכט, אַז נאָר אײַנמאָל יעהרליך פֿון 1 ביז׳ן 28 אויגוסט קענען שילער אַנגענומען ווערען. אַזוי אַז ביז דעם 5 סעפּטעמבער מוזען מיר צושטעלען אין שול־ראַט אַ רשימה פֿון די תלמידים, ווײַל שפּעטער קענען שוין קײַן נײַע תלמידים מעהר נישט אַנגענומען ווערען.

דעריבער מאַכען מיר בעקאַנט, אַז פֿון דעם קומענדען זונטאָג פּ׳ ראש דעם 1 אוי־ גוסט ביז ר״ח אלול וואָלען די עלטערן פֿון די ביז־איצטיגע תלמידים קומען זיך רעקלאַרי־ רען אויפ׳ן הײַנטערדיגען לערנ־יאָהר, דען פֿון ר״ח אלול אָן וועלען צוגענומען ווערען נײַע תלמידים אויף די פּלעצער פֿון די פֿוירִיגע וועלכע וועלען זיך נישט האָבען דעקלאַרירט. מעהר פֿון די פֿוירִיגע תלמידים עס וועט פֿערגרעסערט ווערען. די צײַט און אַ נײַער תלמוד וועט זײַן פּלאַץ פֿערגעבען, וועט דאָס זײַן אייגענע שולד זײַן.

שילער ווערען אַנגענומען יעדען טאָג פֿון 4—7 אָוונד.

די פֿערוואַלטונג פֿון דער **ת״ת „מחזיקי הדת“.**

אָוונט־קורסען פֿאַר האַנדווערקער־לערן־יוגענט

אין טשענסטאָכאָו

פֿון 1 אויגוסט ביז׳ן 1 סעפּטעמבער ד. י. וועלען אַנגענומען ווערען אײַנשרײַבונגען צום נײַעם שוהל־יאָהר 1926|27.

די אײַנשרײַבונגען וועלען פֿאָרקומען אין דער קאַנצעלאַריע פֿון דער היגער האַנדווערקער־שולע (גאַרנצאַרסקאַ 8|10) טעגליך פֿון האַלב 8 ביז האַלב 9 אָוונד.

בעמערקונג: די קאַנדידאַטען דאַרפֿען בײַם אײַנשרײַבען פֿאָרשטעלען מעטריקעס ווי אויך שול־צײַגנישען.

בעקאַנטמאַכונג.

איך מאַך בעקאַנט דעם געעהרטען פּובליקום, אַז מיט דער ערלויבניש פֿון דער יו־ דישער גמינע און ראַבינאַט ערלעדיג איך

דאָס אײַנמעלדען פֿון קינדער און האָכצײַטס־פּאַפּירען

פּונקטליך און רעעל צו זעהר מעסיגע פּרײַזען.

משה קאָמשיינער, ספּאַרנאַ 3 בײַ דער נײַער שוהל.

אויף דער סצענע: שבת דעם 31 — לעצטע געזעגנונגס־פֿאָרשטעלונג פֿון

ה. סטנקאָווסקאַ, סטאַרושקעוויטש

פֿון זונטאַג דעם 1 אויגוסט

ערשטע אויפֿטריטען **נײַ־אַנגאַזשירטע אַרטיסטען.**

פֿאַר יוגענד ערלויבט.

פּאַט און פּאַטאַשאָן

וועלען געקומען קיין טשענסטאָכאָוו מיט זײַער נײַעם פֿילם, 8 גרויסע אַקטען אַט

MILJARDERZY

די בעריהמטסטע, אונפֿערגלײַכבאַרע און אײַנציגע קעניגען פֿון הומאָר — די ליבלינג פֿון דער וועלט

טעאַטער **„אָדעאָן“**

אַלעע 27

לעצטער סעאַנס 10 אָוונד.

פֿון שבת דעם 31 ביז דינסטאַג דעם 3 אויגוסט.

אויף דער סצענע: דער אַרטיסט. טעאַטער „דער גן־עדן־פֿויגעל“ פֿיהרט אויס די אָפּערעטקע אין 1 אַקט מיט געזאַנג און טענץ

Inspekcja miłości

פּערזאָנען: ב. האַלמירסקאַ, ס. גאָלעמביאָווסקי, ס. פּאָפּיעלעווסקאַ, א. פּיאָטראָווסקי, דעל מאַראַל־אינספּעקטאָר ב. אָרלינסקי.

DZIEWICA ZE STAMBUŁU

הײַנט פֿרײַטאָג און מאָרגען שבת אויפ׳ן עקראַן גרויסער מזרח־פֿילם מיט **פּריסצילאַ דעאַן** אין דער הויפּט־ראָל. דער טיטול פֿונ׳ם בילד איז —

טעאַטער **נאָוואָשצי**

אַלעע 12.

KAINOWE PERŁY אויפ׳ן עקראַן דאָס גרויסאַרטיגע בילד אין 7 אַקטען

די האַנדלונג קומט פֿאָר אין אַמעריקע, האָלאַנד, יאַפּאַניען בעת די גרויסע ערד־ציטערניש אין יאָקאָהאַמאַ.

הײַנט, פֿרײַטאַג קומט פֿאַר דער גרויסער **בענעפֿיס** פֿון בעריהמטען רוסישען טעאַטער **„ZIELONY KAKADU“** מיט אַ גאַנץ נײַעם און רײַכען פּראָגראַם, אײַנציגע דעקאָראַציעס.

פֿון מאָרגען, שבת דאָס וועלט־בעריהמטע אַמעריקאַנער בילד א. ס.

SKŁONIENIE CZERWONEJ REWOLUCJI

קינאָ **„נאָווי“**

2 אַלעע 43.

Ceny ogłoszeń: Za wiersz milimetrowy przed tekstem **24 gr**, za tekstem **18 gr.**, w tekście **60 gr.** — Szerokość kolumny obejmuje 8 szpalt ogłoszeniowych.

Redaktor Izrael PŁOCKIER | Wydawca B. BOCIAN | Druk. B. BOCIAN I-sza Aleja № 6.